

ging het
n de sim-
baard en
envoudig-
en waar-
n. Slechts
rken ge-

s waar ze
end zijn is
En als ze
1 pct. hún
t ze Gods
zich niet
GING van
et geheim
apen van
geestelijk
niet meer.
nd groot.
Dat zijn
hun ambt
gevolgen
ald. Wan-
beseft en
et kunnen
maals, een
it zijn be-
daar heb-
hebben in-
noot ge-
ortige roe-
oeten niet
ebben met
al van het
ld is daar-
De schuld
misleiden
at door br

bewijs. Hij
an zien we
alieden des
leidelieden
de schare
gen omdat
Hoe menig-
vergaderen

tt de Heere
rdaad alle
Israël? Hij
den, maar
Hij alleen
Wat verwijt
t, nadat zij

feit, dat de
ferming be-
om te be-
Christus in
t wordt al
woord voor-
aanhaalt uit
scharen den
1 schip ver-
l gaat, ont-
an staat er,
werd, NIET

beoordeelt,
rder. Ze zijn
zwerten en
enoege. Wat
gt Hij onder
Want daar
den tekst,
eeltelijk, n.l.
de woorden:
villen bijeen-
och er staat
laats inzi-
t Jeruzalem.
van heél het
uzalem ligt
an heel het
1. En het is
schuld.

moeder. Die
ijn haar kin-
is moordens-
haar en aan-
rmende, red-
vergeefs ge-
gewild. Er is
de geleiden-
t volk is zijn
in één en de-
uld van den
n onder het-
allen, welnu,
Heere Jezus
heid en dus

e kruiswoord
bewijsplaats
epalen moet.
r dit doel is.

geloof ik, niet verantwoord. Het staat immers onder de sterke spanning van den „arbeid Zijner ziel". De Heiland is daarin toch bezig als den lijdenden Borg en Middelaar. Is het dan geoorloofd, dat wij zulk een woord overnemen om het te gebruiken voor onze „toepassingen"? Ik geloof het niet. Bovendien vraag ik mij af, of de vraag om uitspraak van het oordeel nu de bedoeling heeft: dat zij zullen weten wat ze gedaan hebben, zooals br B. schrijft.

Ook dit derde argument kan, zooals br B. het nader uitlegt, niet dienen om te pleiten voor samenwerking. Vooreerst is uit het oog verloren, dat we met leiders en misleiden in dit geval in de kerk zijn. Vervolgens is het Schriftbewijs niet ter zake dienende. We zullen niet, zooals br B. wil „de groote massa, met wie we in de samenwerking te doen hebben, anders behandelen moeten dan de leiders". Geen sprake van. Ze zijn den Heere een gruwel. Niet een bejegeningssnorm voor de leiders en een andere bejegeningssnorm voor de massa. Dit dualisme is niet naar de Schriften. Maar allen zullen we gelijk behandelen: naar het recht en de wet des Heeren. En dat is, dat we beiden, met betoef van barmhartigheid en in besef van verantwoordelijkheid, voortdurend zullen confronteeren met het Woord van den levenden God, opdat ze hun zonden zouden zien en de consequenties, welke daaraan verbonden zijn en zich bekeeren of..... wat God genadig moge verhoeden, zich verharderen. En zoo houden we ze steviger vast dan wanneer we met ze samenwerken op voet van gelijkheid en doen alsof er niets gebeurd is en nog gebeurt. Want beiden hebben ons uitgeworpen, beiden hebben zich van ons geïsoleerd. In de kerk en dus ook in het leven. De leiders door een voorgaand oordeel, de (mis-)geleiden door een volgend oordeel. En dat is één en dezelfde zonde en schuld.

4. De 4e stelling met welke br B. voor samenwerking pleiten wil, is deze: we kunnen niet allen als hardnekkigen zien, de meesten dwalen.

Na het in het voorafgaande punt betoogde behoeft ik hierover niet veel meer te zeggen. Beide punten grijpen min of meer in elkaar. Nu zie ik geen wezenlijke tegenstelling — br B. blijkt wel — tusschen hardnekkigen en dwalenden. De hardnekkigen zijn toch ook dwalenden; ze zijn echter in dat dwalen hardnekkig. Dat hardnekkig houdt, volgens br B., verband met hun opvatting. Maar het dwalen van anderen is, volgens br B., ook gevolg van hun opvatting. Maar dan komt weer dat dualistische in de beschouwingen van br B. om den hoek kijken als hij zegt: „er zijn er dus die een ander uitgangspunt hebben en die daarin dwalen. Van dwalenden mogen we ons niet zoo maar losmaken? Weer dus die tweërlei behandeling. En dan spreekt br B. over: zoo maar! Wát nu dat „zoo maar" betreft: een Christen mag niets „zoo maar" doen of laten, doch moet zijn doen en laten altijd laten bepalen door het Woord. Vervolgens, is losmaken a priori gelegen in niet samenwerken? Is het daaraan inherent? Weer wil ik nog eens onderstrepen: een samenwerken met dwalenden, die ons toch maar uitgeworpen hebben, kan veeleer een ons van hen losmaken beteekenen. Wanneer wij de toch hoogst ernstige uitwerpsdaad niet in rekening brengen of praktisch niet ernstig nemen is het dat zeker. Dan grijpen we immers die dwalenden, hardnekkig of niet, niet in hun dwaling vast. Juist een verbreken van de samenwerking doet dat wel.

5. In zijn 5e stelling zegt br B. dit: er is te weinig besef van eigen aandeel in de schuld en te weinig verantwoordelijkheidsbesef jegens anderen.

Het is me niet mogelijk daarover te oordeelen, omdat ik geen kennis der harten ben. Zelf weet ik heel goed hoe ik ten deze sta. Wel kan ik zeggen, dat ik hartelijk hoop, dat het niet waar is wat br B. zegt en dat hij zich heeft vergist. Maar al zou het waar zijn dan zal br B. toch zeker niet daarmee willen beweren, dat dit besef van eigen aandeel aan de schuld der deformatie enz. en dat dit besef van verantwoordelijkheid er alleen zou zijn bij hem die met de gebonden blijft samenwerken? We zullen nog wel eens moeten praten over het wezen eener samenwerking, welke voor God kan bestaan en voor Hem verantwoord is.

6. De 6e stelling luidt: het verbreken der samenwerking kweekt onverschilligheid t.o.v. het praktische leven.

Dit is meer dan br B. bewijzen kan. Wanneer hij had gezegd: kan onverschilligheid kweeken, dan zou ik er niet zoo'n bezwaar tegen hebben. Ik zou met evenveel recht de tegengestelde meening kunnen poneeren: vasthouden aan de samenwerking kweekt te groote belangstelling t.o.v. het praktische leven, een door het praktische leven al te zeer in beslag genomen worden. De tweede stelling zou even weinig beteekenis hebben als de eerste. Met zulke stellingen komen we geen stap verder. Nu is onverschilligheid een kwaad. En overspannen belangstelling ook. Het zou een klein kunstje wezen van beiden een praktische-openbaringsbeschrijving te geven. Als pleitgrond voor samenwerking en dan nog gezien tegen den achtergrond van de uiteenzetting van br B. is zij van geen waarde. Evenmin als de tegengestelde stelling dat is als pleitgrond tegen samenwerking.

Op één punt wil ik echter nog wijzen. Br B. zegt over die onverschilligen: „ze zeggen alleen: niet samenwerken, maar wat er dan wel geschiedt moet op allerlei levenssterreinen, daarover spreken ze niet. Ze blijven negatief".

Ik hoop niet, dat br B. allen die samenwerking afwijzen zou willen samen brengen onder het hoofd: onverschilligen, die negatief blijven. Daarmee zou hij velen, die meenen niet te MOGEN samenwerken, onrecht doen. Waarij niet uit onverschilligheid wijzen zij samenwerking af. Wanneer iemand onder de klem van het Woord Gods meent samenwerking te moeten verbreken, omdat hij overtuigd is, dat zij zóó niet voor het forum van het Woord kan bestaan en hij niet zoo direct weet hoe nu door hen moet worden gehandeld, maar alléén wel, dat het zoo niet langer mag, is hij dan meteen een negativist te noemen?

Dat zou er op neerkomen, dat men nooit een keuze mag doen en nooit alleen zou mogen staan. Want wie, die een keus moet doen, omdat het Woord hem heeft gegrepen, weet altijd meteen hoe het nu verder moet? Met etiketten als negativist, conclusionist, extremist, enz. moeten we erg voorzichtig zijn. Men beseft soms niet welk een groot leed men er iemand mee aandoet, die een zware zieleworsteling achter den rug heeft. Zoo hebben we toch in den kerkstrijd ook niet gereedeneerd. Ik tenminste wist, toen ik mij vrijmaakte ook niet, hoe het nu moest. Maar dit wist ik met onwrikbare zekerheid, dat ik moest, niet anders mocht en dat die wonderbare God, Die tot gehoorzaamheid roept, de gehoorzamen nooit in den steek laat. Zoo is het ook nu weer. Ik geloof echter, dat ieder, die waarlijk ernst er mee maakt vandaag om in alles den Heere welbehagelijk te zijn, heel goed weet wat er moet gebeuren. Vergeten we toch niet, dat de Heere God in dezen tijd van schrikkelijke geestelijke verwarring en ontbinding bezig is door Zijn Geest in dit land een groot werk Zijner levensvernieuwend genade te verrichten. Maar Hij belooft ons daarom niet de dingen op een presenteerblaadje kant en klaar voor te houden. Wie dat verwacht komt bedrogen uit. Prof. Lindeboom vertelde ons op college wel eens, dat hij, toen hij begon te ijveren voor christelijke verzorging van krankzinnigen, met één dubbelte begon. En hij begon. We moeten geloof hebben in het Woord van Gods beloften, dat Hij ze vervullen zal aan degenen, die gehoorzaam zijn aan Zijn Woord. En die hun leven naar dat Woord willen richten. We moeten gelooven, dat Hij den gehoorzamen geeft de opening van zijn woorden tot een licht om de positieve roeping in het leven te kunnen vervullen in het menschelek leven van dezen tijd. We moeten eenvoudig zijn. Laten we den Heere niet voor de voeten loopen of Hem vooruitloopen. „Ik verwacht den HEERE; mijn ziel verwacht, en ik hoop op Zijn Woord". Is dat speculatie? Dat is de taal des geloofs.

7. En nu de volgende stelling: praktische onvruchtbaarheid (is gevolg van het verbreken der samenwerking).

Ik kan mij in dezen tijd niet losmaken van de gedachte, dat heel dien breedten uitgroei van het chr. leven door zijn actie allerwege ons heeft doen vergeten, dat we de dingen bezitten moeten als niet-bezittende. Mijn verblijf in Dachau heeft de Heere willen gebruiken om mijn oogen te openen voor de gevaren die gelegen zijn in de „dingen der menschen". In mijn openingswoord van de vergadering op 11 Aug. '44 in Den Haag heb ik daarop met klem gewezen, toen ik een diagnose gaf van de krankheid van ons Geref. leven-in-zijn uitgroei. En nu valt mij telkens weer op de angst, welken ik ontmoet, voor het moeten opgeven van allerlei chr. actie. Ik vraag mij af: bewijst dat niet, dat die actie, die wat wij tot stand hebben gebracht een te groote plaats inneemt in ons leven? Bewaren we onszelf wel voor de afgoden? Iets van dien angst meen ik ook te proeven in wat br B. schrijft onder dit punt. Telkens zie ik weer hoe men onder ons, zonder het te willen of te beseffen, de organisatie verabsoluteert. Ik vraag me ook af: heeft de offerbereidheid, welke toch een wezenlijk element moet zijn van ons geloofend leven, daarin nog wel haar ruimte? Ik bedoel dit: het ons „leven" willen verliezen. En ons leven verliezen dat beteekent maar niet sterven of gedood worden alleen. Neen, dat beteekent ook het loslaten van die talloos vele dingen, welke inhoud van ons leven zijn. Willen we die verliezen? Is het mogelijk, dat het schrikbeeld van praktische onvruchtbaarheid onbewust tot achtergrond heeft een krampachtig vasthouden aan „onze" dingen? Zoo dat we toch onvruchtbaar zijn? Want dat is toch altijd het tragische van het niet bezitten van de dingen als niet-bezittende. En gaat daardoor onze z.g.n. vruchtbaarheid niet machtig veel lijken op succes? Lijkt het soms niet als twee druppels water op het „schema" dèzer wereld, welke alleen maar vraagt: wat bereik ik?

Met op het zeg ik het maar vragenderwijze. Is vruchtbaarheid dan gelegen in het bestaan van een lange lijst van samenwerkingsorganisaties, zooals deze door br B. ons worden opgesomd? De eigenlijke vruchtbaarheid van ons leven is toch, zooals Paulus in Filippi 3 schrijft: om Hem te kennen en de kracht Zijner opstanding en gemeenschap aan Zijn lijden, Zijn dood gelijkvormig wordende, opdat ik eenigszins moge komen tot de wederopstanding der dooden.

8. Het laatste door br B. aangevoerde argument is: het gevaar van een hoogmoedshouding bij onszelf en speciaal voor de jeugd het stil blijven staan bij het negatieve.

Misschien denk ik te hoog van „onze" menschen, maar niemand zal toch zoo naïef zijn te meenen, dat we „eenige zekerheid zouden hebben dat als de vrijgemaakten iets ondernemen er wel rechte lijnen naar de Schrift getrokken worden", zooals br B. onderstellenderwijze zegt. Dan toch zouden we niets hebben geleerd uit het verleden en zou het vrijgemaakte leven niets anders beteekenen dan een generale repetitie van het leven indertijd in de gebonden kerken. Dit is juist het verheugende, dat er in onze kringen is een worsteling om de rechte lijnen naar de Schrift weer te vinden en te trekken. Een gearriveerd-zijn bij sommigen mag ons tóch niet er toe leiden te gaan concludeeren tot een gearriveerd-zijn bij allen. Het gevaar van generaliseeren kijkt bij br B. soms hier en daar wel om den hoek. Zeker, we moeten de noodige ootmoed betrachten. Ik ben dat met br B. hartelijk eens. Maar tegelijk moeten we niet vergeten, dat ootmoed even gevaarlijk kan zijn als hoogmoed. Ootmoed kan ook een „houding" worden.

Ten sterkste moet ik ontkennen, dat Holwerda de jeugd in een vacuum heeft gebracht door zijn rede over „De reformatie van onzen omgang". Hij heeft ze niet bij het negatieve neergezet, zooals br B. zegt, maar hij heeft ze neergezet bij het Woord, opdat ze daarmee worstelen zouden. En dat is voor de jeugd ook genoeg. Jammer is het, dat er in het betoef van br B. een vlekje is, dat ongetwijfeld aan zijn aandacht is ontsnapt. Hij noemt n.l. degenen die bezwaren hebben tegen voortgaande samenwerking negativisten. Dat klinkt heel leelijk. Bovendien is het onwaar. Het is jammer van dit toch moete referaat, waarin zoo ontzaggelek veel goede dingen staan en behartigenswaardige wenken voorkomen.

Ten slotte. Ik heb aan het referaat van br B. een breede en ernstige bespreking gewijd, omdat ik meende, dat br B. daar recht op had. Op onderscheiden punten zijn we het met elkaar niet eens. Maar dat is niet erg. We kunnen het broederlijk bespreken.

Hartelijk hoop ik, dat mijn bespreking een bijdrage moge zijn om samen te vinden den weg in de vragen en moeilijkheden, waarin de Heere ons door de genade der vrijmaking heeft willen brengen en om te komen tot eenparigheid van gevoelen. Want het gaat om den ernst der samenwerking.

KN.

BOEKBESPREKING

„De positie van de Diakenen ten aanzien van den Kerkeraad", door prof. P. Deddens. „De Vrije Kerk", Rotterdam.

In deze nauwkeurige studie, oorspronkelijk als referaat voorgedragen op de centrale diaconale Conferentie te Groningen 1947, komt prof. Deddens tot de conclusie, dat de diakenen, volgens de openbaring over hun ambt in de Heilige Schrift, niet het leeren regereamt in 's Heeren kerk verkregen, en dus niet tot den eigenlijken kerkeraad behooren, en dat daarom art. 30 Nederl. Geloofsbel., alsmede eenige artikelen der K.O. eenigszins gewijzigd behooren te worden. Wel moet daar tusschen dienaren des Woords en ouderlingen eenerzijds, en diakenen aan den anderen kant, goede en nauwe samenwerking zijn, waarbij de kerkeraad in alle gewichtige gevallen diakenen raadpleegt, en ten volle het woord, door diakenen gesproken, laat wezen. Omgekeerd: waarbij predikanten en ouderlingen, zooveel hun tijd dit toelaat, zich inwerken in de vraagstukken, waarmee diakenen worstelen, en ook, voor zooveel hun tijd dit toelaat, met adviseerende stem de vergadering der diakenen bezoeken", blz. 20.

Deze studie, waarin, na een inleiding, de gegevens der Heilige Schrift worden nagegaan, dan uiteengezet, wat onze kerkelijke belijdenisgeschriften, kerkenordening, liturgische formulieren in dezen zeggen, en ten slotte de vraag beantwoord wordt, of de huidige positie van diakenen wijziging behoeft, en die nog met een reeks Aanteekeningen verrijkt is, en den Schrijver tot eere strekt vanwege hare acribie, vinde rustige, en dege overweging en bespreking. Zelf wil ik over hare hoofdstrekking nog liever eens kalm baden. Jammer, dat prof. Deddens de dissertatie van dr A. J. Bronkhorst: „Schrift en Kerkorde" niet meer heeft kunnen gebruiken (of nog niet gekend heeft), die van Hand. 6 een andere, eigen verklaring geeft, blz. 63 v.v.

„In Hand. 6 vindt niet de afsplitsing van een gedeelte van de apostolische functie, maar de afsplitsing van een gedeelte van de gemeente, en wel van het Grieksche sprekkende deel (plaats). deze leiders zijn noch speciaal oudsten, noch speciaal diakenen, maar oefenen de volle apostolische taak — zij het ook met afgeleid gezag — uit in hun eigen kring", blz. 67. We zouden over deze voorstelling gaarne het oordeel van prof. Deddens vernemen hebben. We kunnen ook vragen, of de ouderlingen in Hand. 11

vs 30 niet optreden of functionneeren als diakenen bij de ontvangst der gaven uit Antiochië voor de armen te Jeruzalem, Hand. 11: 27-30. Ook zou ik gaarne de wijze van „samenwerking“ nader aangegeven en uitgewerkt hebben gezien. Moeten daartoe de diakenen steeds ter kerkeraadsvergadering wezen om eventueel advies te geven, en aan den anderen kant predikanten en ouderlingen altoos ter vergadering der diakenen voor mogelijk advies? Ook alzo blijven hier dus vragen. Maar we zijn prof. Deddens dankbaar voor zijne belangrijke studie, die we zeer ter kennisneming aanbevelen.

S. GREIJLDANUS.

„Het Woord Gods in den Brief aan de Hebreërs“, door C. Veenhof. D. H. Littooij Azn, Terneuzen. 1946.

Deze rede, waarmede prof. Veenhof zijn hoogerleeraarschap aan de Theologische School te Kampen aanvaardde op 19 Juni 1946, verschijnt nu eerst in druk, doordat de Heer A. Littooij D. Hzn, die haar uitgegeven zou, spoedig na ontvangst der copie stierf, en er toen eerst regelingen getroffen moesten worden voor de voortzetting dezer uitgeverij, maar zij heeft daarmee niets van haar actualiteit verloren. Dit is een rede, die hare waarde blijft behouden, zoodat ieder, die voortaan over den brief aan de Hebreërs spreken of schrijven gaat, of daaruit wil preeken, goed zal doen eerst haar weer in te zien en door te lezen. Zij gaat na, hoe in dezen brief over het woord of spreken Gods gesproken wordt, en wat daarvan telkens gezegd wordt in de verschillende hoofdstukken en op de onderscheiden plaatsen. Zoo komen ter sprake Gods belofte en haar inhoud en vervulling, of ook niet-vervulling bij ongeloof, Hebr. 4: 19, diathese of beschikking, de kracht van Gods Woord, enz., en dit alles ook in tegenstelling met roomsche, doopersche, Lutherische, Barthiaansche leeringen. Prof. Veenhof beroept zich, vooral in de A n t e e k e n i n g e n achter deze rede, veel op Calvijn. Uiteraard worden in deze rede zakelijk ook behandeld de dogmatische verschillen in de Gereformeerde Kerken sedert 1942, waardoor deze rede, van hoe duurzame waarde ook, tevens zeer actueel is. Vooral moge daarvoor gewen worden op de A n t e e k e n i n g e n 16, 30, 42, waarin Calvijn's uiteenzettingen over verbond, belofte, ratum of rechtsgeldig, sacramentsinwerking enz. worden medegedeeld, en waaruit zoo duidelijk te zien is, hoe ver H.H. J. Ridderbos, Aalders, Groshede, Berkouwer e.a. met hun uit- en inwendige zijde van het verbond, verbond en verschijning van het verbond, vollen en niet-vollen doop e.d.g. afwijken van de uitleggingen van Calvijn, en dat zij in dezen van Calvijn weinig of niets schijnen te weten.

Deze rede is dus een belangrijke publicatie. En zij laat zich aangenaam lezen.

S. GREIJLDANUS.

„Nederlandsche wereldreizigers“, door J. van Hulzen. J. H. Kok N.V., Kampen. 1947.

In prettigen verhaaltrant vertelt de Schrijver in dit boek van de groote en moeilijke reizen onzer voorvaders in het laatst der 16e, en het begin der 17e eeuw naar Indië, noordwaarts en zuidwaarts, en van nog een vaart in de 18e eeuw, en van drie luchtreizen door Nederlanders naar Indië in deze 20e eeuw. Hij schetst de tochten van Willem van Rubroek, J. H. van Linschoten, W. Barents en J. van Heemskerk, C. v. Houtman, D. de Vries, A. Tasman, J. Roggeveen, A. N. J. Thomassen à Thuessink v. d. Hoop e.a., D. C. M. Hettterschij, K. v. Parmentier, en doet dat op onderhoudende, tot lezen uitlokkende, manier. In dit boek is het aangename met het nuttige verbonden, het leerrijke van den inhoud, met het genoegelijke van de wijze waarop die inhoud wordt medegedeeld. Gaarne wensch ik het vele lezers.

S. GREIJLDANUS.

Kerkelijke beroeringen te Gouda.

In dit werkje deelt de Heer I. C. Kamer de kerkelijke moeiten te Gouda in 1892 en later, en nu in de laatste jaren, mede. Als zoodanig is het een niet onbelangrijk document voor de tegenwoordige kerkgeschiedenis. De H. Knoop schreef een woord ter inleiding, waarin hij o.m. zegt: „Het is een eentonige geschiedenis, want zij is in alle kerken bijna precies eender: inferieure middelen, gekonkel achter de schermen, intriges, slappe dominees, die uitrekenen aan welken kant het voordeel is, besluiten van het formaat: ik zie wat jij niet ziet, verkrachting van het recht, aanranding van de waarheid, schorsing in het ambt van getrouwe dienstknechten, die door hun Heer en Koning niet geschorst worden, enz. enz. Ook in Gouda. Om voor te huijveren. Maar dan door Gods genade óók: Reformatie in gehoorzaamheid aan het Woord des Heeren. Ook in Gouda. Om voor te danken“.

Er zijn van dit werkje nog eenige exemplaren verkrijgbaar à f 0.50, bij den Heer I. C. Kamer, Krugerslaan 54, Gouda.

S. GREIJLDANUS.

„Het pad des levens“, door dr. F. L. Bos. Guido de Bres, 's Gravenhage. 1947.

In dit boekje worden omtrent „het pad des levens“ of den weg ter zaligheid, of de leer der waarheid van Gods Woord, een 166 vragen gesteld, waarop de antwoorden zooveel mogelijk gegeven worden uit aanhalingen van den Heidelbergischen Catechismus, Nederlandsche Geloofsbelijdenis, Dordtsche Leerregeles, Doopsformulier, Kerkorde, en met Schriftplaatsen. Gedurig worden dan nog korte opmerkingen er bij gesteld. Dit boekje lijkt mij uitzonderend geschikt ter aanvulling en toelichting bij het gebruik van den Heidelbergischen Catechismus. Ik zou het diens plaats op de catechisatie als leerboek niet willen laten verdringen.

Dat God Zich als de opperste kunstenaar in Zijn werk uitleeft, blz. 5, komt mij minder gepast uitgedrukt voor. Gods praedestinatie omvat meer dan enkel verkiezing en verwerping, blz. 11. Dat men in K.O., art. 56 het „zoo haast mogelijk“ niet „pressen“ moet, ben ik met dr. F. L. Bos wel eens. Maar tegen zijne opmerking desbetreffende, blz. 54, zou ik willen stellen, dat men van uit de beteekenis en waarde van doop en doopsbediening behoort te redeneeren.

S. GREIJLDANUS.

„Valsche profetie“, door A. Zijlstra. Erven A. de Jager, Groningen. 1947.

Dit is een referaat, gehouden op een ouderlingenconferentie te Groningen, waarin de Heer A. Zijlstra eerst kort aangeeft, wat valsche profetie is, n.l. gedachten uit het eigen menschelijk hart, vermengd met wat God in Zijn Woord openbaart, en waarin hij vervolgens nagaat de uitingen en voorstellingen der valsche profetie in de onderscheiden wijsgeerige en godsdienstige voorstellingen van mannen als Kant, Hegel, Schleiermacher, Kierkegaard, K. Barth, e.a., der vorige en van deze eeuw. De mensch, zijn rede, gevoel, innerlijk leven, wordt daarbij als uitgangspunt genomen, of in het middelpunt gesteld, en het Woord Gods verlaten, of verdraaid. In beknopten vorm biedt dit referaat zeer veel. Gaarne beveel ik zijne lezing en bestudeering aan.

S. GREIJLDANUS.

„Jij..... Gods kind“ door P. C. van Wijk. J. Boersma - Enschede.

Leer ons volk zijn doop verstaan, vermaande J. A. Wormser. En dat is metterdaad zeer noodig, dat degenen die naar Gods ordinantie gedoopt zijn, verstaan, wat hun doop voor hen persoonlijk van Godswege beteekent. Naar de bepaling der synodocratische vergaderingen te Utrecht en Zwolle is dat voor zeer velen, of de meesten weinig of niets. Dan komt God met Zijne verzekering: Ik ben uw God, en met Zijne onvoorwaardelijke belofte van heil, alleen tot Zijn uitverkorenen ten eeuwigen leven, en Zijn wedergeborenen. En wie weet, wie dat zijn? En omtrent zichzelf kan men telkens twifelen. Dan moet de zekerheidsgrond rusten in het eigen waarnemen van innerlijke blijken of kenteekenen van wedergeboorte en verkiezing. Daarop moet dan ook rusten de meening of de wetenschap, dat men zelf van Godswege gedoopt is, en de verzekering: Ik ben uw God; en die heilstoezegging, ontving. En moet die meening of wetenschap rusten op genoemde innerlijke waarneming. Dan heeft de doop ook voor dezen geen groote, althans geen grondslag leggende beteekenis. En voor de anderen is hij slechts een menschelijke besprenging met water, zonder die Goddelijke verzekering en heilstoezegging. Dus noch geschikt om te vertroosten het verslagen hart, noch om te waarschuwen het weerbarstige gemoed.

Zoo noodig is het daarom ook, dat tegen deze geheel averechtsche, onbijbelsche voorstelling, de Schriftuurlijke waarheid van den doop uiteengezet en aan het volk geleerd wordt, te beginnen ook wel met de kinderen. In bovengenoemd boekje heeft de heer P. C. van Wijk dit laatste op eenvoudige en veelzins gelukkige wijze gedaan. Van harte kan ik daarom dit werkje aanbevelen, ook al zou ik misschien mij zelf wel eens een weinig anders uitgedrukt hebben. De G. van Dooren schreef een goed woord „Ter inleiding“.

S. GREIJLDANUS.

Dr C. van Gelderen, Koningen III (Korte Verklaring). Kok, Kampen. 1947.

Wijlen prof. Van Gelderen heeft het derde deel van zijn verklaring op Koningen, omvattende de hoofdstukken 2 Kon. 5-17, nog geheel voor den druk kunnen gereed maken. Prof. Gispens verzorgde slechts de correctie.

Ook dit deel is karakteristiek voor de methode van den schrijver. We vinden hier vereenigd alle kenmerken, die de commentaren van prof. Van Gelderen zoo bijzonder aantrekkelijk maken: ontzaglijke nauwkeurigheid, voorzichtigheid, verwerking van 't archeologisch materiaal. En prof. Van Gelderen bezat wel bij uitstek de gave dit alles in zulk een vorm te gieten, dat 't geen seconde saai of droog wordt. Wie zich het

werkprogram herinnert, dat blijkens de voorrede van den Amos-commentaar in 1933 den schrijver voor oogen stond, betreurt 't diep, dat de voltooiing ervan aan prof. Van Gelderen niet gegeven was. Des te meer is hij dankbaar, dat in ieder geval dit deel nog door hem beëindigd is kunnen worden.

Natuurlijk zijn er plaatsen, waar men de geboden exegese in twijfel kan trekken. Als bezwaar tegen de bewerking der historische boeken in deze serie heb ik persoonlijk altijd, dat de „theologische“ exegese niet voldoende tot haar recht komt. In dat opzicht heeft ook dit deel me niet heelmaal bevredigd.

Overigens van harte aanbevelen.

B. H.

Amice frater.

Wij moeten nu wat met elkander praten over de nieuwe vinding in ons gereformeerde leven: n.l. de pluriformiteit van de belijdenis. Wij maakten reeds kennis met de pluriformiteit der kerk. Volgt de pluriformiteit der belijdenis. Volgt onvermijdelijk de pluriformiteit van de ons geopenbaarde waarheid.

Het is daarom, dat wij deze vinding ter dege moeten bezien. En dat kan, zonder dat wij den blik richten naar de eene zijde, de synodocratische, want de andere, die der vrijmaking, is er even sterk bij betrokken. Wij behoeven elkander dus hier over en weer niets te verwijten. Veeleer bidden, of wij over en weer ons mogen verootmoedigen, opdat wij dicht mogen blijven bij het Woord van God en den eisch, dien dit ons stelt.

Hier dreigt ons iets heel ergs te overkomen, al weer aan weerszijden van de scheur in het kerkelijk leven. Iets dat erger is dan die scheur zelve.

Maar laat mij eerst iets over die pluriformiteit van ons belijden verhalen.

Het is de Spier, die daaromtrent, uitgaand van de gegevens der Calvinistische filosofie, de wijsbegeerte der wetsidee, een opstel heeft geschreven in „Bezinning“. Dr. Popma sprak er van in het bekende studentenblad. Mij werd een studie van dr. Schippers toegezonden, waarin het probleem weer in verband met de Vrije Universiteit werd behandeld.

Wat wil men nu? Men wil de belijdenis der kerk, die toch niets anders is, dan wat de kerk der Reformatie belijdt omtrent den vollen inhoud van het Woord Gods, en ook alleen gezag heeft, zoolang wij over haar kunnen spreken als over de geopenbaarde waarheid, louter zien als kerkelijke belijdenis, geldend in haar geheel alleen voor het levensverband, dat wij kerk noemen. Een belijdenis, die zeker wel heel ons leven beheerscht, maar die toch nimmer in eenig levensverband, „buiten de kerk“ in haar geheel kan gelden. Zij is ruimer dan wat men in die andere levensverbanden behoeft te belijden; men kan er steeds met minder toe, maar anderzijds vragen die andere levensverbanden een nauwkeuriger omschrijven voor het eigen belijden, een specifieke afbakening, een nadere ontvouwing van de beginselen die daar zullen heerschen.

Men zou kunnen zeggen: die belijdenis der kerk is, zoo gauw wij er mee in het gewone leven „buiten de kerk“ komen, te klein voor tafellaken en te groot voor servet.

Wij moeten dus breken met onze gewoonte, n.l. te belijden, dat voor al onze actie, op allerlei gebied ten grondslag liggen: de drie formulieren van eenigheid, de belijdenis van de kerk der Reformatie.

Elk levensverband moet zijn eigen confessie hebben naar den aard van dat verband, gestempeld, dus beheerscht door dat verband; maar zulke confessie moet niet worden opgesteld, zonder dat wij nauwkeurig rekening houden met wat de kerk belijdt voor haar „terrein“.

Voor ik nu nader op deze nieuwe vinding inga, is het van belang te zien naar de aanleiding tot dit betoogen.

Is ds Spier blijv. bij de studie van de wijsbegeerte der wetsidee op een goeden dag tot de conclusie gekomen, dat wij ons inzake de beteekenis van de belijdenis der kerk steeds op een dwaalspoor hebben bevonden, en gaat hij nu — los van het dagelijksch gebeuren — ons daaromtrent een theoretisch beeld geven?

Zoo is het niet. Want aanstonds wordt deze vinding betrokken op het practische leven. Ja, wij mogen gerust zeggen, en dit zonder eenig verwijt, dat juist de kerkstrijd den geest des wijsgeerigen onderzoeks of van theologisch beschouwen aan weerszijden van de scheur heeft wakker geroepen. Want wij willen dan de gevolgen van hetgeen in de kerk geschiedde voor heel ons leven, in al die andere „levensverbanden“ keeren.

Daarop richt zich dan de steeds goede bedoeling, maar vreeselijk gevaarlijke redeneering en handeling.

De Spier zegt het zonder omwegen, dat het zoo is. Hij verklaart, dat wij geen vereenigingen moeten hebben op de basis van de drie formulieren van eenigheid. Waarom niet? Omdat de drie formulieren van eenigheid kerkelijke symbolen zijn, niet bedoeld voor buitenkerkelijk gebruik. Immers deze formulieren bevat-